

18. Yakovlev, E. V. (2001). Kompleksnoe modelirovanie vishego uchebnogo zavedeniya [Complex modeling of a higher educational institution]. *Pedagogy*, 2, 32–36 [in Russian].
19. Yasvin, V. A. (2001). *Obrazovatelinaia sreda: ot modelirovaniya k proektirovaniyu* [Educational environment: from modeling to design]. Moscow: Smysl [in Russian].

Kalashnik M. M.,

orcid.org/0000-0001-9607-2997

MODEL OF FORMATION OF ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE NAVIGATORS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The article, based on the analyzed experience of leading specialists, identifies approaches to modeling the process of formation of acmeological competence of future navigators in the process of their professional training. Approaches to modeling different pedagogical systems of professional education of future navigators are analyzed. The main components of acmeological competence and the process of formation of competencies of cadets of VMNZ are determined, their content and interrelation are revealed. It is shown that the formation of acmeological competence of future navigators is a dynamic process, which is determined by external and internal factors. After all, acmeological competencies of future navigators are understood as a written description of the named process, presented by means of the schematic representation of distribution of semantic-structural components of the named process with reflection of hierarchical (horizontal-vertical ordering) communications between elements. Based on this, the formation of acmeological competence of future navigators in the process of their professional training is defined as the formation of the actual "acme" - that is, such individual-somatic, psychophysiological and socio-professional state of personality, which allows cadets to achieve the highest performance in subject-cognitive activities. Accordingly, the "acmeological competence of future navigators" will be formed, where the main tasks for its formation will be: in the cognitive sphere - the acquisition of acme-knowledge and acme-skills; in the personal sphere - the development of acme-qualities and acme-abilities, the formation of acme-abilities acme-values; in the professionally oriented sphere - the development of self-regulation of emotions and behavior, self-reflection, the formation of motivation for continuous self-improvement. And the introduction of the acmeological approach to the educational process will allow to orient the professional training of future navigators to the development of the necessary personal qualities; to implement contextual learning, the essence of which is to reproduce with the help of the whole system of didactic forms, methods and means of teaching the subject context of future professional activity.

Key words: future navigators, "acme" - an indicator of subject-cognitive activity, acme-knowledge, acme-skills, acme-skills, acmeological competence, training, self-education.

Дата надходження статті: 15.10.2020 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Лимаренко Л. І.

УДК 35.082.4:377.4:62

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi46.121>

Кондор М. Ю.*,

orcid.org/0000-0002-4775-530X

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТІВ СТРУКТУРИ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті доведено, що зміна освітньої парадигми нашої держави вимагає перегляду моделей формування основних професійних компетентностей майбутніх викладачів професійного навчання. Для розробки заходів педагогічного впливу на формування

* © Кондор М. Ю.

комунікативної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання проведений аналіз і узагальнення існуючих теорій змісту досліджуваного феномена. Це дозволило виділити основні компоненти структури комунікативної компетентності (мотиваційний, гносеологічний, діяльнісний і оціночний). На основі праць та моделей Кенала та Свейн наведено авторське трактування поняття «комунікативна компетентність». Показано, що при розробці моделі комунікативної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання поряд із лінгвістичним компонентом, що входить до складу гносеологічного компонента, необхідно враховувати прагматичний компонент комунікативної компетентності (соціолінгвістичний, дискурсний, стратегічний), що дозволить підвищити ефективність спілкування і більш точно оцінити її якість. Розкрито особливості соціокультурного компонента комунікативної компетентності, який відображає вміння висловлювати інформацію належним чином у межах загального соціального та культурного контексту спілкування, відповідно до прагматичних факторів, пов'язаних із різними варіантами використання мови. Наведені основні параметри, що відображають прагматичний компонент комунікативної компетентності.

Встановлено, що відсутність знань про соціальні норми або культурні традиції призводить до набагато більших проблем у професійному спілкуванні між учнем і викладачем, ніж мовна помилка або брак словникового запасу, тому навчальні плани формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання повинні бути заснованими не тільки на граматиці, а й на понятійно-функціональній парадигмі.

Ключові слова: компетентність, структура, компоненти, комунікація, професійне навчання, формування, невербальна комунікація, комунікативна компетентність, майбутні викладачі професійного навчання.

Постановка проблеми. У сучасному інформаційно-цифровому суспільстві важливим аспектом зв'язку між людьми є комунікація. Її значення зростає пропорційно до швидкості розвитку нових технологій, ритму життя та процесів глобалізації.

Аналіз тенденцій розвитку філософських проблем комунікаційних процесів у глобалізованому світі показав, що учасники комунікації повинні розглядати мову і культуру, тобто граматику і стиль, лексику і її культурні констатації, тексти з точки зору різних ціннісних орієнтацій як нероздільні, щоб сприяти розвитку толерантності до двозначності і сприйняттю форми як значення [12, с. 251]. Тобто однією із сучасних тенденцій розвитку комунікації у професійному середовищі є пріоритет прагматичного передавання, отримання й обробки інформації.

Разом із тим сучасна комунікація ускладнена через опосередкованість спілкування, викликана домінуванням спілкування у соціальних електронних мережах, відсутність невербальної частини комунікаційного процесу робить її неповноцінною. Проблема ускладнюється накладанням специфічних професійних термінів, які часто несуть ментальну специфіку відображення об'єктів діяльності. Тому актуалізується проблема комп'ютерно-опосередкованої комунікативної компетенції, тобто грамотного прагматичного спілкування в оцифрованому, технологічно опосередкованому [7].

Система професійної освіти повинна реагувати на дану проблему шляхом підготовки майбутніх викладачів професійного навчання, здатних підготувати особистість, яка володіє сучасною комунікативною компетентністю, для чого необхідно встановити основні компоненти її структури.

Аналіз досліджень Уперше термін «комунікативна компетентність» використав американський лінгвіст Д. Хаймс [11]. Термінові «мовна компетенція» – ідеальне знання мови, запропонованому Н. Хомським, він протиставляв «комунікативну компетентність» – реальне використання мови у спілкуванні [10].

Узагальнення результатів досліджень В. Беспалько, Б. Бітнаса, Е. Зеера, Е. Клімова, Л. Кустова, Н. Селезньової, А. Суббето, В. Шадрікова та ін. переконує, що уточнення змісту комунікаційної компетентності в професійній компетентності викладача необхідно здійснювати, виходячи із існуючої моделі спеціаліста, яка, у свою чергу,

будується на основі аналізу його професійних обов'язків. Відповідно комунікативну компетентність викладача можна представити як сукупність конкретної професійної діяльності (за фахом професійного алгоритму), спілкування (професійної поведінки), здібностей (професійного таланту). Таке трактування дозволило зробити висновок, що професійна діяльність, спілкування й особисті здібності можуть бути компонентами розвитку комунікативної компетентності викладачів.

Дослідники комунікативної компетентності не мають спільної думки щодо питання її структури. Загалом сучасні дослідження такого спрямування умовно можна розділити на роботи, присвячені іншомовній комунікативній компетентності (праці Т. Дементьєвої, М. Зелінської, О. Касаткіної та ін.) [2], а також комунікативній компетентності рідної мови (праці Ж. Богдан, Д. Годлевської, Г. Данченко, О. Жирун та ін.) [6].

Узагальнюючи ці та інші публікації, можна констатувати, що більшість наших науковців структуру компетентності представляють мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і рефлексивним компонентами та їх різновидами [1].

Стосовно специфічних особливостей спілкування у професійному середовищі цілісних наукових робіт нами не виявлено.

Аналізуючи феномен «комунікативна компетентність», Д. Хаймс виділяє такі структурні компоненти: лінгвістичний (правила мови), соціально-лінгвістичний (правила діалектного мовлення), дискурсивний (правила побудови змістового висловлювання), стратегічний (правила підтримки контакту зі співрозмовниками) [11].

Першою всебічною моделлю структури комунікативної компетенції, яка повинна була служити як навчальним, так і оцінювальним цілям, є модель Кенала [8] та Свейн [9]. Ця модель передбачала чотири компоненти комунікативної компетентності: 1. Граматична компетентність – знання мовного коду (граматичні правила, словниковий запас, вимова, орфографія тощо); 2. Соціолінгвістична компетентність – володіння соціокультурним кодексом використання мови (відповідне застосування лексики, сталих формул ввічливості та стилю в тій чи іншій ситуації); 3. Дискурсна компетентність – здатність поєднувати мовні структури в різні типи зв'язних текстів (наприклад, політична мова, поезія); 4. Стратегічна компетентність – знання вербальних та невербальних стратегій спілкування, які підвищують його ефективність і, де це необхідно, дозволяють студенту долати труднощі, коли виникають зриви комунікації.

Аналіз наукових публікацій, присвячених проблемі структури комунікативної компетентності, показує, що більшість науковців використовують як основу модель, запропоновану Кеналом [8] та Свейн [9], вводячи у структуру свої компоненти, які відображають мету дослідження.

Тобто, на відміну від наших учених, послідовники Кенала та Свейн структуру комунікативної компетентності представляють у контексті ефективності спілкування, виділяючи прагматичну складову як домінантну.

Отже, досліджуючи структуру комунікативної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання, крім граматичного компонента, особливу увагу необхідно зосередити на компоненти, які відображають прагматичний контекст, у якому формується і розвивається комунікативна компетентність. Це дискурсивна, соціокультурна та стратегічна складові.

Аналіз дослідницьких стратегій показав наявність різних підходів до виокремлення структурних компонентів комунікативної компетентності. Це дало підстави констатувати, що структура комунікативної компетентності є однаковою, але для різних професій домінантні компоненти, які відображають специфіку фахової діяльності, є різними.

Оскільки комунікативна компетентність є складним феноменом, то для розробки педагогічних заходів впливу, спрямованих на формування у майбутніх педагогів професійного навчання компетентності цього виду, актуалізується проблема вивчення

її сутнісно-змістової характеристики та значення для майбутніх педагогів професійного навчання, що і є **метою статті**.

Виклад основного матеріалу. Зіставивши різні тлумачення терміна «комунікативна компетентність» в контексті формування комунікативної компетентності у майбутніх викладачів професійної освіти, можна узагальнити визначення так: це успішне використання різних комунікативних знань, умінь, навичок, а також набута або вроджена здібність встановлювати важливі контакти у соціумі.

Тому, визначаючи структурні компоненти комунікативної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання, беремо за основу дослідження різних науковців, а також звертаємо увагу на компоненти змісту освіти, які формують знання у конкретній галузі й уміння їх застосовувати на практиці. До прикладу, І. Лернер виділяє чотири основні елементи: інформація, яку потрібно засвоїти, інакше кажучи, перетворити на знання; способи діяльності, досвід утілення в життя, тобто вміння та навички; досвід творчої діяльності, результатом якої є створення чогось нового; досвід емоційно-ціннісного ставлення, у якому зосереджена сукупність знань, умінь та навичок, виявляється у ставленні до світу, до оточуючих, до різних видів діяльності [4].

Оскільки мотиваційний і когнітивний компоненти достатньо глибоко представлені в науковій літературі (праці С. Петрушина, І. Агафонової, Н. Назаренко, О. Сидоренко та ін.), аналіз робіт іноземних вчених Кенала [8] та Свейн [9] та їх послідовників показав, що саме дискурс оформляє когнітивні теоретичні елементи в комунікативний акт, здатний передавати інформацію із внутрішнього (пасивного) когнітивного рівня на зовнішній – соціально та культурно оформлений, тому когнітивний аспект будемо розглядати як частину дискурсного компоненту, що лежить в основі комунікативної компетентності, адже тільки когнітивне сприйняття інформації ще не гарантує повноцінний комунікативний акт.

Для формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання даний компонент є вкрай важливим, оскільки він передбачає використання «лексикалізованих речень» або «формульних конструкцій» [13] під час професійної діяльності. Сюди належать інструкції з техніки безпеки, інструкції з використання обладнання, інструментів, матеріалів, опис технологічних карт [3].

У такому контексті на передній план дослідження виходить комунікативно-діяльнісний (акціональний) компонент комунікативної компетентності. Цей компонент відображає компоненти змісту освіти, способи діяльності і досвід їх реалізації, а також досвід професійної творчої діяльності. Він охоплює вміння і навички, творчу діяльність, результатом якої є створення чогось нового, інакше кажучи, використання здобутих знань для здійснення певного виду діяльності, у тому числі комунікативної [5].

Комунікативно-діяльнісний (акціональний) компонент комунікативної компетентності визначається як здатність передавати та розуміти комунікативні наміри, тобто поєднання дієвих намірів із мовною формою, заснованою на знанні переліку словесних схем, що несуть ілокуційну силу (мовленнєві акти та набори мовленнєвих шаблонів). Слід зазначити, що дана концептуалізація комунікативної компетентності в основному спрямована на усне спілкування; близькою паралеллю до такої компетентності в письмовій комунікації буде «риторична компетентність», яка включає аналіз «ходів» і «лексичних зворотів», характерних для визначеного писемного жанру [15].

Таким чином, для формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання комунікативно-діяльнісний (акціональний) компонент повинен містити складові, найбільш доцільні та важливі для розвитку комунікативних знань, умінь та навичок.

Комунікативно-діяльнісний компонент спрямований на здобуття важливих аспектів професійного спілкування, оволодіння вміннями успішно комунікувати, налагоджувати контакти з людьми, на високому рівні послуговуватися вербальними і невербальними засобами. Саме цей компонент дозволяє моделювати різні навчально-

виробничі ситуації професійного спілкування в діяльності майбутніх викладачів професійного навчання під час семінарів і на власному досвіді оволодіти комунікативними вміннями і навичками.

Наступним за важливістю є соціокультурний компонент комунікативної компетентності, який відображає вміння висловлювати інформацію належним чином у межах загального соціального та культурного контексту спілкування, відповідно до прагматичних факторів, пов'язаних із різними варіантами використання мови. Всі фактори є складними та взаємопов'язаними, це доводить, що мова – не просто система кодування спілкування, а невід'ємна частина особистості та найважливіший канал соціальної організації, закладеної в культурі спільнот, де вона використовується. Цей елемент виділено на основі оцінного компоненту загальноосвітньої компетенції, а також відповідно до одного з елементів змісту освіти – досвіду ставлення до особистості, який полягає в оцінному ставленні до себе, до інших людей, до діяльності. Зокрема особистість повинна оволодіти не тільки знаннями й уміннями, але й ставитись до себе критично, адекватно оцінювати себе, вміти змінюватись відповідно до соціального та культурного контексту оточення, набувати нових навичок для комунікації, щоб ефективно керувати своїми діями та вчинками.

Такий підхід дає змогу не тільки оволодіти комунікативною компетентністю на практиці у певній професійній галузі і вміти ефективно використовувати свої знання, а й оцінити, ідентифікувати себе та інших учасників комунікативного процесу як частину соціальної групи, що перебувають у певному культурному контексті. Розуміння цього допомагає знаходити помилки, аналізувати їх та уникати у подальшому спілкуванні.

Це підтверджується нашими дослідженнями, які показали, що відсутність знань про соціальні норми або культурні традиції призводить до набагато більших проблем у професійному спілкуванні між учнем і викладачем, ніж мовна помилка або відсутність певного слова.

Важливо пам'ятати той факт, що в процесі глобалізації та космополітизації суспільства, ми більше не в змозі говорити про здобуття комунікативної компетентності тільки в контексті однієї мови чи культури. Саме тому соціокультурний компонент поширюється не тільки на вивчення іноземної мови чи засвоєння нових знань, умінь та навичок з іншої культури. Цей процес набагато складніший і більше не може бути чітко диференційований для носіїв культури і окремо для її adeptів. Варто звернути увагу, що процес соціальної асиміляції в культурних межах не може пройти повз мовний фактор, на який накладається технологічний – нові слова з інформаційної комунікації («гаджети», «сайти», «меми» і т.п.). Соціокультурний компонент комунікативної компетентності допомагає звернути увагу на ті аспекти формування культурної мовленнєвої поведінки, що значно спростять процес адаптації до нового комунікативного середовища у професійному та культурному плані.

Викладачі повинні бути обізнані з тим фактом, що припущання соціальних чи культурних помилок, швидше за все, призведе до набагато серйозніших зривів у спілкуванні, ніж граматична помилка або брак словникового запасу. Підвищення соціокультурної обізнаності, однак, є непростим завданням. Навіть коли є хороші описи, соціокультурні правила та норми настільки вкорінені у нашій ідентичності (і в особі, яка навчається), що важко змінити поведінку, виходячи з набору нових припущень.

Аналіз змінних факторів, що відображають соціокультурний компонент, дозволив нам виділити основні його показники.

Суттєвою складовою соціокультурного компонента комунікативної компетентності є невербальні комунікативні фактори. Як зазначає Пеннікук [14], «дії говорять голосніше, ніж слова», а невербальне спілкування несе значне соціальне навантаження. Оскільки невербальні дії значною мірою здійснюються на несвідомому рівні, то як студенти, так і викладачі можуть навіть не усвідомлювати, що певні помилки

можуть бути спричинені невідповідними невербальними сигналами.

Оскільки професійне навчання в основному є навчально-виробничим (робота з обладнанням, інструментами, матеріалами), то невербальна комунікація є однією з основних, поряд з лінгвістичною комунікацією. Адже поведінка або мова тіла, що включає невербальні сигнали для регулювання реакції (наприклад, вдих, напруга тіла та нахили вперед) або демонстрація співрозмовнику того, що інший розуміє, про що йдеться, а також афективні маркери (такі як міміка), жести (особливо ті, що мають умовне значення) та зоровий контакт, суттєво допомагає викладачу отримувати зворотній зв'язок під час навчання [16].

Суттєвими у невербальній комунікації є проксемічні фактори, які відображають використання простору учасниками комунікації (наприклад, фізична відстань між людьми), а також тактильні фактори, що відображають роль дотику у цільовій комунікативній групі. Науковці [14; 16] зазначають, що обидва фактори можуть бути джерелом серйозної міжкультурної напруги між викладачем і студентом під час виконання навчально-трудоових операцій.

Висновки. Отже, огляд досліджень різних науковців та власні спостереження дозволяють визначити, що найбільш важливими компонентами структури комунікативної компетентності майбутнього викладача професійної освіти є: когнітивний (дискурсний, лінгвістичний), комунікативно-діяльнісний (акціональний), соціокультурний.

Майже кожен із вимірів комунікативної компетентності, крім лінгвістичного компонента, може бути визначений відповідно до окремих форм поведінки, які можна легко встановити при особистих зустрічах за допомогою опитувань.

Нами виявлені їхні показники, на основі яких створено тести для встановлення рівнів сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання. Аналіз відповідей студентів та викладачів показав, що компоненти структури дозволяють формувати комунікативну компетентність у процесі професійного навчання.

Перспективи подальших досліджень будуть скеровані у напрямку встановлення показників комунікативної толерантності учасників професійного спілкування у контексті комп'ютерно-опосередкованої комунікативної компетенції.

Список використаних джерел:

1. Гельжинська Т. Я. Сутнісно-змістова характеристика організаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання напрямку «Технології». *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2017. Вип. 149. С. 150–154.
2. Зелінська М. З. Комунікативна компетенція молодих носіїв польської мови західних областей України : дис. канд. філол. наук : 10.02.03 / Львівський національний університет імені Івана Франка, Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. Київ, 2018. 258 с.
3. Кулик Є. В., Гельжинська Т. Я. Основи формування наукової парадигми професії («Вчитель технологій»). *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. 2016. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 51. С. 152–157.
4. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения : монография. Москва : Педагогика, 1981. 186 с.
5. Покроева Л. Д., Остапенко А. С. Методична компетентність учителя технологій як основа його конкурентоспроможності. *Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Випуск 44. С. 146–152.*
6. Формування комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти : монографія / Богдан Ж., Серета Н., Солодовник Т. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 262 с.
7. Bunz U., Montez D. Computer-mediated communication competence. In P. Copley, P. J. Schulz (Eds.), *Handbooks of communication scienceseries*. Boston, MA: De Gruyter Mouton, 2015.
8. Canale M. From communicative competence to communicative language pedagogy. In J. C. Richards, R. W. Schmidt (Eds.). *Language and communication*. New York : Longman, 1983.

9. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. 1. P. 1–47.
10. Chomsky N. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass : M.I.T. Press, 1965.
11. Hymes D. H. On communicative competence. In J. B. Prideand, J. Holmes (Eds.). *Sociolinguistics: Selected readings*. Harmondsworth : Penguin, 1972.
12. Kellerman S. «I see what you mean»: The role of kinesic behavior in listening and implications for foreign and second language learning. *Applied Linguistics*. 1992. 13. P. 239–258.
13. Nattinger J. R., De Carrico, J. Lexical phrases for communicative language teaching. Paper presented at *28th TESOL Convention*, Baltimore, MD, 1994.
14. Pennycook A. Actions speak louder than words: Paralanguage, communication and education. *TESOL Quarterly*. 1985. № 19. P. 259–282.
15. Spitzberg B. H. What is good communication? *Journal of the Association for Communication Administration*, 2000. № 29. P. 103–119.
16. Wiemann John M. Explication and Test of a Model of Communicative Competence. *Human Communication Research*. Vol. 3. No. 3. Spring. 1977. P. 195–213.

References:

1. Helzhynska, T. (2017). Sutnisno-zmistova kharakterystyka orhanizatsiinoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia napriamku "Tekhnolohii" [Essential and semantic characteristics of organizational competence of future teachers of professional training in the field of "Technology"]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka*, 149, 150-154 [in Ukrainian].
2. Zelinska, M. (2018). *Komunikatyvna kompetentsiia molodykh nosiiv polskoi movy zakhidnykh oblastei Ukrainy* [Communicative competence of young native Polish speakers of the western regions of Ukraine]. (Candidate's thesis). Ivan Franko Lviv National University; Institute of Linguistics O. Potebni NAS of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
3. Kulyk, Ye. & Helzhynska, T. (2016). Osnovy formuvannia naukovoï paradyhmy profesii ("Vchytel tekhnolohii") [Fundamentals of formation of the scientific paradigm of professions ("Teacher of technologies")]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 51, 152-157 [in Ukrainian].
4. Lerner, I. (1981). *Didakticheskie osnovy metodov obucheniya* [Didactic foundations of teaching methods]. Moscow: Pedagogika publ. [in Russian].
5. Pokroieva, L. & Ostapenko, A. (2019). Metodychna kompetentnist uchytelia tekhnolohii yak osnova yoho konkurentospromozhnosti [Methodical competence of a teacher of technology as the basis of his/her competitiveness]. *Pedahohichniy almanakh*, 44, 146-152 [in Ukrainian].
6. Bogdan, Zh., Sereda, N. & Solodovnik, T. (2020). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv zakladiv vyshchoi osvity* [Formation of students' communicative competence of higher education institutions]. Kharkiv: Printing House Madrid [in Ukrainian].
7. Bunz, U., & Montez, D. (2015). Computer-mediated communication competence. *Handbooks of communication science series* [in English].
8. Canale, M. (1983). From communicative competence to communicative language pedagogy. *Language and communication* [in English].
9. Canale, M. & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1, 1-47 [in English].
10. Chomsky, N. (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge: M.I.T. Press [in English].
11. Hymes, D. H. (1972). On communicative competence. *Sociolinguistics: Selected readings* [in English].
12. Kellerman, S. (1992). "I see what you mean": The role of kinesic behaviour in listening and implications for foreign and second language learning. *Applied Linguistics*, 13, 239-258 [in English].
13. Nattinger, J. R. & DeCarrico, J. (1994). Lexical phrases for communicative language teaching. *28th TESOL Convention* [in English].
14. Pennycook, A. (1985). Actions speak louder than words: Paralanguage, communication and education. *TESOL Quarterly*, 19, 259-282 [in English].
15. Spitzberg, B. H. (2000). What is good communication? *Journal of the Association for Communication Administration*, 29, 103–119 [in English].
16. Wiemann, J. M. (1977). Explication and test of a model of communicative competence. *Human Communication Research*, 3(3), 195-213 [in English].

Kondor M. Yu.,
 orcid.org/0000-0002-4775-530X

**CHARACTERISTICS OF THE MAIN COMPONENTS
 OF THE STRUCTURE OF COMMUNICATIVE COMPETENCE
 OF FUTURE TEACHERS OF PROFESSIONAL TRAINING**

The article shows that the change of the educational paradigm of our state requires a revision of the models of the formation of the main professional competencies of future teachers of vocational training. To develop measures for the pedagogical formation of the formation of communicative competence of future teachers of vocational training, analysis, and generalization of existing theories of the content of the studied phenomenon. This allowed us to identify the key components of the structure of communicative competence (motivational, epistemological, activity, and evaluation). Based on the works and models of Canale and Swain, the author's interpretation of the concept of "communicative competence" is introduced. It is shown that when developing models of "communicative competence of future teachers of vocational training" along with the linguistic component (part of the epistemological component) it is necessary to teach the pragmatic component of communicative competence (sociological, discursive, strategic), which will increase communication efficiency and more accurately assess. The peculiarities of the socio-cultural component of communicative competence are revealed, which reflect the content of information coverage, which corresponds to the data within the general social and cultural context of communication, according to pragmatic factors determined by different language use options. The main parameters that reflect the pragmatic component of communicative competence are given.

It is established that the lack of knowledge about social norms or cultural traditions will lead to much greater problems in professional communication between students and teachers than language error or lack of vocabulary, during the curriculum formation of communicative competence of future teachers should be based not only on grammar but also on the conceptual and functional paradigm.

Key words: competence, structure, components, communication, vocational training, formation, disparate communication, communicative competence, future teachers of professional training.

Дата надходження статті: 07.11.2020 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Кулик Є. В.

УДК 378.14(410) "19/20":656.61(043)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi46.122>

Красновська І. П.*,
 orcid.org/0000-0003-1258-0754

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
 МАЙБУТНІХ МОРЯКІВ**

У статті розглянуто й уточнено поняття комунікативної компетентності морських фахівців, а також обґрунтовано важливе значення комунікативної компетентності морського фахівця в професійній діяльності.

Зазначено умовний поділ процесу становлення трьох історичних періодів вивчення комунікативної компетентності. Наприкінці 60-х – на початку 70-х років ХХ століття було зроблено перші спроби визначити комунікативну компетентність у межах уміння застосовувати лінгвістичну компетентність у різноманітних ситуаціях. Поступово сутність і структуру комунікативної компетентності було розширено та наповнено новим змістом. Від 80-х років минулого століття комунікативна компетентність аналізується вченими з урахуванням психологічного підґрунтя особистості. Починаючи з 2000 рр. активно

* © Красновська І. П.